Verslag van de bijeenkomst van de Raad Justitie en Binnenlandse Zaken, 4 augustus 2026

1. Migratiesituatie in Ceuta

Vanwege grote zorgen van vele lidstaten over de situatie in Ceuta heeft het Iers Voorzitterschap de extra informele JBZ-Raad belegd waarbij de Europese Commissie, Frontex en Spanje starten met het schetsen van de situatie en ontwikkelingen. Spanje trapte af, waarbij de migratiesituatie in Ceuta centraal stond. Spanje benadrukte dat – mede door de getroffen maatregelen en de speciale status van de exclaves - de integriteit van het Schengengebied behouden is gebleven. Spanje deelde dat op 30 en 31 juli naar schatting rond de 72.000 personen irregulier de grens zijn overgegaan vanuit Marokko naar Ceuta. Daarbij geldt dat het overgrote deel van deze mensen, rond de 70.000 personen, al teruggekeerd is. Spanje benadrukte dat zij zich, samen met Marokko, blijvend zullen inzetten voor de terugkeer van de resterende personen. Spanje uitte teleurstelling over het ervaren gebrek aan solidariteit in de EU, en wees erop dat dergelijke incidenten ook in het verleden op andere plekken in de EU hebben plaatsgevonden. Spanje gebruikte dit moment ook om te onderstrepen dat door de goede samenwerking met de Marokkaanse autoriteiten de afgelopen jaren duizenden grensoverschrijdingen naar de EU zijn voorkomen. Spanje en Frontex benoemde dat door de chaotische situatie er nauwelijks personen zijn geregistreerd, waardoor de cijfers op onderbouwde schattingen zijn gebaseerd.

De algemene toon tijdens de JBZ-raad was consensusgericht. Alle lidstaten, inclusief Nederland, spraken waardering uit voor het snelle handelen van Spanje bij het versterken van de buitengrens en de grootschalige terugkeer. Tegelijkertijd benadrukte Nederland, net als vele andere lidstaten dat de gebeurtenissen in Ceuta zeer zorgelijk, uitzonderlijk en ongekend zijn. Nederland benadrukte, in lijn met wat Spanje heeft toegezegd, dat Spanje alles op alles moet blijven zetten om ook de nog niet teruggekeerde irreguliere migranten te laten terugkeren naar Marokko en de buitengrens verder te versterken zodat er geen aanzuigende werking ontstaat voor anderen die ook irregulier naar Spanje en de EU willen komen. Dit werd gesteund door enkele lidstaten. Tevens riep Nederland, en enkele andere lidstaten, Frontex op tot het blijven monitoren van de situatie aan de grens, het aantal irreguliere migranten in Ceuta en eventuele bewegingen. Frontex moet hierover ook rapporteren naar de lidstaen. Ook benadrukten verschillende lidstaten, waaronder Nederland, het belang van onderzoek naar de vraag hoe deze situatie heeft kunnen ontstaan, met specifieke aandacht voor hoe sociale media gebruikt zijn en de tekortkomingen aan de buitengrens. Nederland verzocht de Europese Commissie en de agentschappen te rapporteren in de gebruikelijke gremia; in het bijzonder voor de JBZ-Raad van 1 oktober en Europese Raad van 15-16 oktober aanstaande. Europol en Frontex deelden dat zij ook onderzoek doen naar de oorzaken van de crisis. Onder andere op basis van de uitkomsten van dergelijk onderzoek, riep een groot deel van de lidstaten op tot verbetering en door ontwikkelen van een vroegtijdig waarschuwingssysteem.

Alle EU-lidstaten benadrukten tijdens de JBZ-raad dat we als EU-lessen moeten trekken uit deze gebeurtenissen en dat we onze buitengrenzen gezamenlijk moeten versterken. Het merendeel van de lidstaten benadrukte daarbij dat de bewaking van de EU-buitengrenzen een gezamenlijke verantwoordelijkheid is en dat de EU moet verkennen of er momenteel voldoende instrumenten beschikbaar zijn voor de lidstaten om in de toekomst, adequaat te kunnen reageren op de instrumentalisering van migranten. Nederland heeft herhaald klaar te staan om via onder andere Frontex, indien dat nodig is, lidstaten te ondersteunen bij het beschermen van de buitengrens. In het bijzonder vroeg Nederland, gesteund door een aantal andere lidstaten, aandacht voor de naleving van het Schengenacquis en versterking van de Schengen governance door het adresseren van tekortkomingen in het beheer aan de buitengrens. Lidstaten zullen meer inzicht moeten hebben in de staat van het beheer van de buitengrenzen in alle lidstaten. Tekortkomingen moeten op politiek niveau besproken worden en aanbevelingen moeten onverkort worden geïmplementeerd. Overwegend benadrukten de lidstaten het belang van het goed en volledig

implementeren van hetEuropese Asiel en Migratiepact. Nederland riep expliciet op tot het volledig uitvoeren van de overdrachten onder de Asiel- en Migratiebeheer Verordening. Ook heeft Nederland opgeroepen tot een gecoördineerde EU-aanpak om irreguliere migratie, mensensmokkel en instrumentalisering van migranten tegen te gaan. Hiervoor is ook een sterke roep onder EU-lidstaten. Het overgrote deel van de lidstaten benadrukte ook dat de samenwerking en aangaan van partnerschappen met derde landen onmisbaar is, en dat de EU hier verder in moet investeren. Verschillende lidstaten, waaronder Nederland, benadrukten daarbij het belang van het operationaliseren van innovatieve oplossingen, zoals de terugkeerhub.

De Europese Commissie plaatste de situatie in het bredere perspectief van dalende irreguliere aankomsten en asielaanvragen in de EU van de afgelopen jaren. De Europese Commissie erkende dat er vervolgstappen nodig zijn, om de EU weerbaarder te maken. Verder deelde de Commissie ook al een aantal aanbevelingen: volledige implementatie van het Pact, verdere versterking buitengrenzen, betere implementatie aanbevelingen uit Frontex-kwetsbaarheidsanalyses en vroegtijdige waarschuwingssystemen.